

Miljø- og
Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000- plejeplan

for lysåbne naturtyper og arter
på Naturstyrelsens arealer
2. planperiode 2016-2021
i Natura 2000-område nr.
N18 Rold Skov, Lindenberg Ådal og
Madum Sø

Titel:

Natura 2000-plejeplan for lysåbne naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer.

2. planperiode 2016-2021 i Natura 2000-område nr. N18 Rold Skov, Lindenberg Ådal og Madum Sø

Udgiver:

Naturstyrelsen
Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl
www.nst.dk

År:

2017

Foto:

Naturstyrelsen

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

ISBN nr.

978-87-7179-025-2

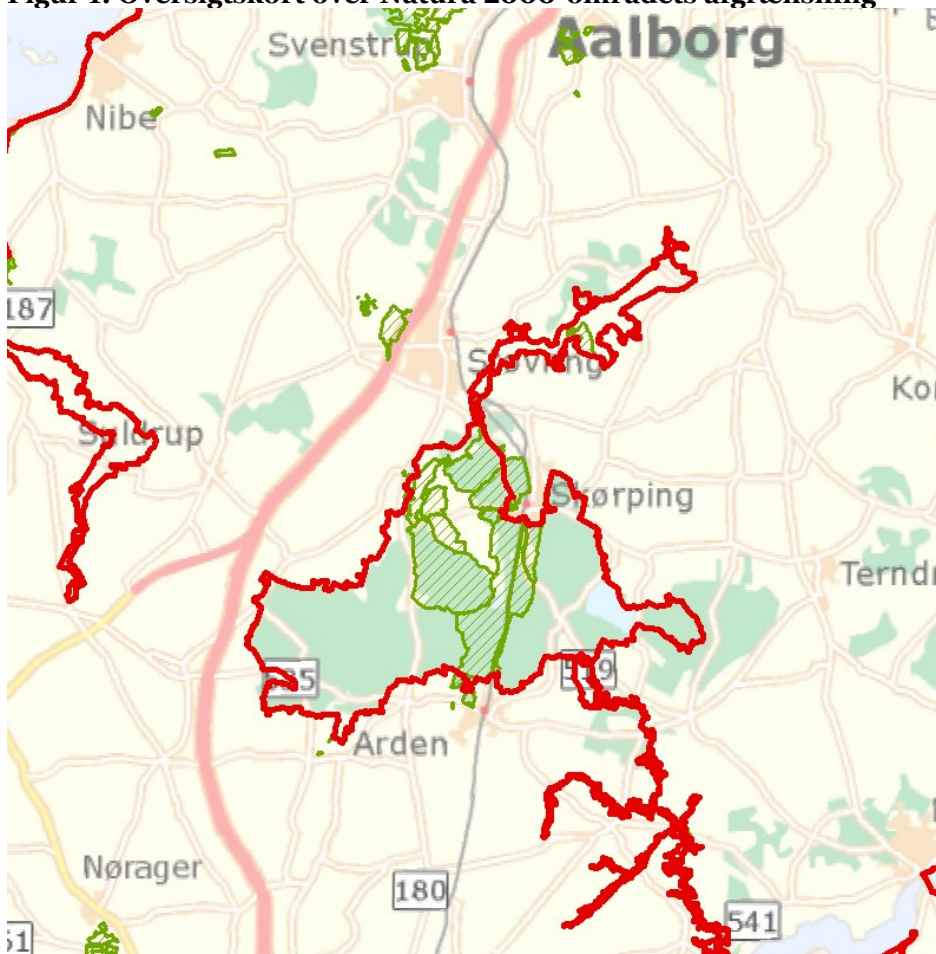
Må citeres med kildeangivelse.

1. Generelt

Der er 20. april 2016 offentliggjort Natura 2000-planer for 252 områder i Danmark.

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N18 Rold Skov, Lindenberg Ådal og Madum Sø og vedrører Naturstyrelsens arealer på ca. 2.243 ha.

Figur 1: Oversigtskort over Natura 2000-områdets afgrænsning

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal

I denne plejeplan er arealer og indsatser opdelt på henholdsvis lysåbne naturtyper og arter knyttet til de lysåbne naturtyper. Natura 2000 plejeplaner for de skovbevoksede naturtyper, samt mere detaljerede oplysninger om indsatsen i Natura 2000-områderne findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000. Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan. For

supplerende læsning herom henvises til Naturstyrelsens driftsplaner for det pågældende område, som findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. driftsplanlægning.

Naturstyrelsen har udarbejdet et resumé af plejeplanen, som indgår i en kommunal Natura 2000-handleplan. Dette resumé er vedlagt som bilag 1.

Plejeplanen gælder for perioden 2016 -2021 og skal således senest være gennemført med udgangen af år 2021. Plejeplanen vil fortsat være gældende efter 2021 og efterfølgende alene blive ajourført, når der foretages ændringer i udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, ændringer i Natura 2000- eller driftsplanlægningen eller ændringer i øvrige forhold, der måtte give anledning til at ajourføre plejeplanen.

Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensynet til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA overvågningsprogram. Desuden afreporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-kommissionen hvert 6. år.

I 2016-18 foretager Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning (SVANA) genkortlægning og tilstandsvurdering på alle arealer (lysåbne naturtyper og skovnaturtyper), og resultatet forventes at indgå i kommende basisanalyser for hvert enkelt Natura 2000-område i 2019.

Få adgang til MiljøGIS overvågningsdata fra basisanalysen her:

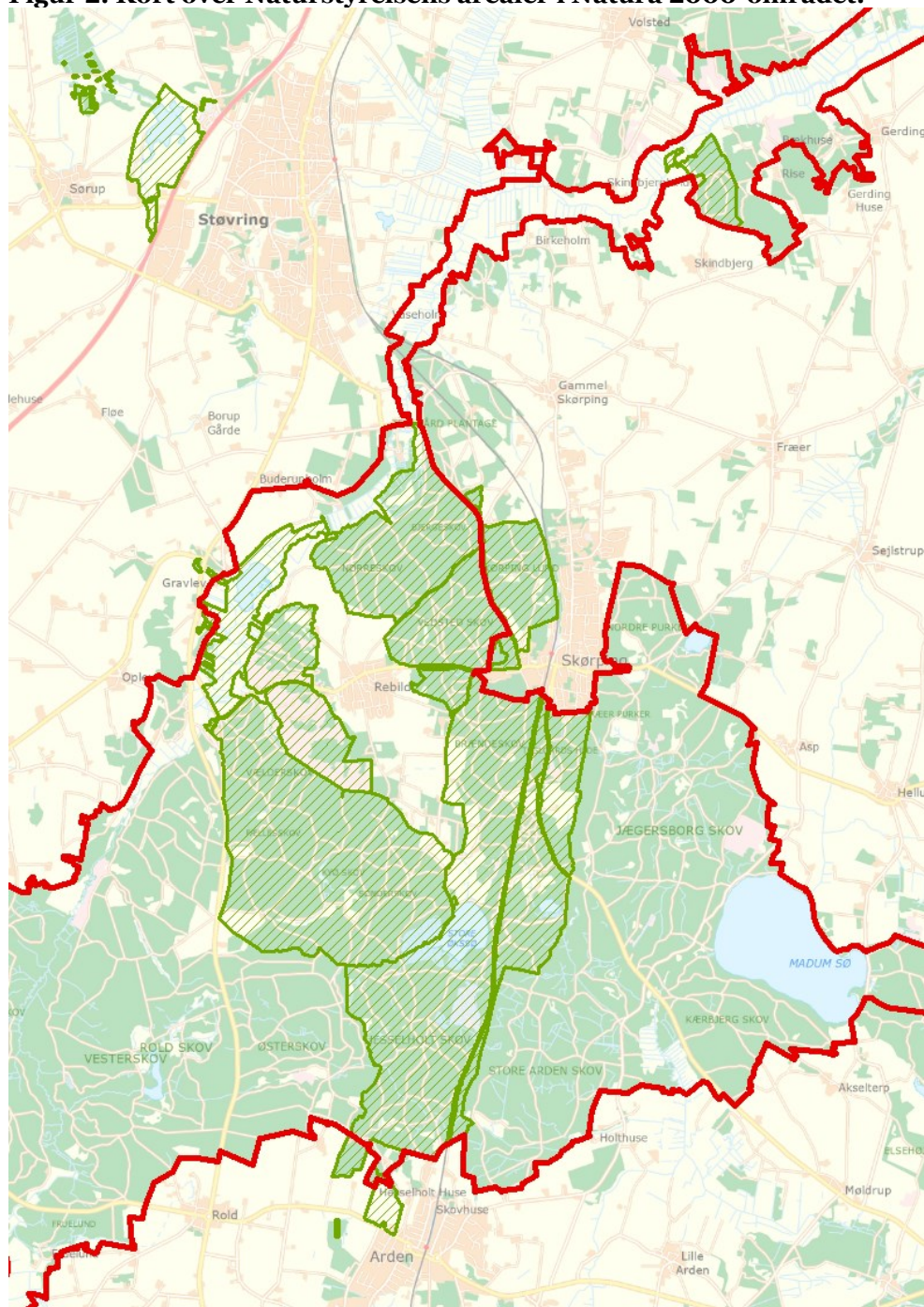
<http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=natura200oplaner2h2014>

2. Områdebeskrivelse

Dette Natura 2000-område er specielt udpeget på grundlag af en væsentlig tilstedeværelse af følgende naturtyper og arters levesteder: bøg på mor, bøg på kalk, skovbevokset tørvemose, lobeliesø, brunvandet sø, kalkoverdrev, surt overdrev, tør hede, tidvis våd eng, kildevæld, rigkær, aktiv højmose samt arterne damflagermus, bred vandkalv, grøn buxbaumia og fruesko. Natura 2000-området har et areal på 8748 ha, hvoraf ca. 2243 ha er statsejet. Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H20 og Fuglebeskyttelsesområde nr. F3 og F4.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Figur 2: Kort over Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-området.

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal

Den statsejede del af Natura 2000 området udgøres bl.a. af de store åbne naturområder Graulev Ådal og Rebild Bakker, ligesom flere store kilder og Store Økssø også indgår i det statslige areal. Store Økssø er omgivet af skov og tidligere højmoser, der gennem naturgenopretning søges genskabt. Mange små moser ligger spredt i området og er ligeledes under genopretning. I Bjergeskoven fandt man i 1884 orkideen Fruesko for første gang i Danmark, og her findes den meget sjældne orkide stadig.

Tabel a: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	naturtype	Total
6210	Kalkoverdrev	0,5
7230	Rigkær	13,6
7120	Nedbrudt højmose	46,4
6230	Surt overdrev	29,9
7140	Hængesæk	5,3
7110	Højmose	18,2
6410	Tidvis våd eng	6,7
4030	Tør hede	68,3
5130	Enekrat	4,4
7220	Kildevæld	5,9
Hovedtotal		199,2

Desuden er der i udpegningsgrundlaget nævnt følgende arter, der forekommer, eller har potentiale til at kunne indfinde sig, i Naturstyrelsens dele af Natura 2000-området:

- Hvepsevåge (Y)
- Isfugl (Y)
- Sortspætte (Y)
- Hedelærke (Y)
- Rødrygget tornskade (Y)
- Kildevældsvindelssnegl
- Skæv vindelsnegl
- Stor vandsalamander
- Damflagermus
- Odder
- Bred vandkalv
- Grøn buxbaumia

3. Status for gennemførelse og erfaringer fra 1. plejeplanperiode

Plejeplanen for 1. planperiode omfattede 36 plejetiltag. Det omfatter løbende pleje af ca. 120 ha heder, overdrev og enge, fortrinsvis ved græsning. Endvidere er ca. 59 ha hede i cyklisk drift med pletvise årlige afbrændinger. På ca. 33 ha naturtyper er der foretaget enkeltstående indgreb i form af rydning af opvækst. Der er foretaget rydning af ca. 3 ha skovnatur til fordel for konvertering til naturtyperne tør hede og rigkær. Endvidere er vandhuller blevet restaureret og en række nye vandhuller blevet anlagt til fordel for stor vandsalamander. Levested for fruesko er blevet naturplejet i forhold til at optimere artens krav til levested.

Naturstyrelsen har gennemført en evaluering i form af en statusopgørelse og overvejelser om hvilke erfaringer, der kan drages af første planperiode. Med baggrund i denne evaluering kan Naturstyrelsen konkludere, at de planlagte indsatser er gennemført i plejeperioden for Naturstyrelsens arealer og at disse indsatser har bidraget positivt til opfyldelse af Natura 2000-planens målsætninger.

Tabel b: Status for gennemførelse af plejeplanens mål for 1. planperiode 2009-2015.

Gennemførte indsatser (antal)	36	Gennemførte indsatser (areal)	563	100 %
Ikke-gennemførte indsatser (antal)	2	Ikke-gennemførte indsatser (areal)	30 ha	5 %

Indsatsen for stor vandsalamander er op skaleret i planperioden. I plejeplanen er der angivet, at restaurering af 4 vandhuller/søer vil finde sted i planperioden, men i perioden er der anlagt og restaureret 44 vandhuller/små søer.

Tabel c: Oversigt over konkrete indsatser der ikke er gennemført med begrundelse

Natur type	Naturtype navn	Plejemål	Plejetiltag	ha	Begrundelse for manglende gennemførelse
4030	Tør hede	Naturtype-bevarende pleje	Afbrænding	24	Der er foretaget reduktioner i de arealer, som er taget ud til

6240	Surt overdrev	Naturtype-bevarende pleje	Afbrænding	6	afbrændinger. Det er gjort af hensyn til systemet med mosaikafbrændinger, og dermed undgå for store fladeafbrændinger.
------	---------------	---------------------------	------------	---	--

Generelle bemærkninger og konkrete erfaringer i forhold til 1. generations plejeplanlægning

Generelle bemærkninger

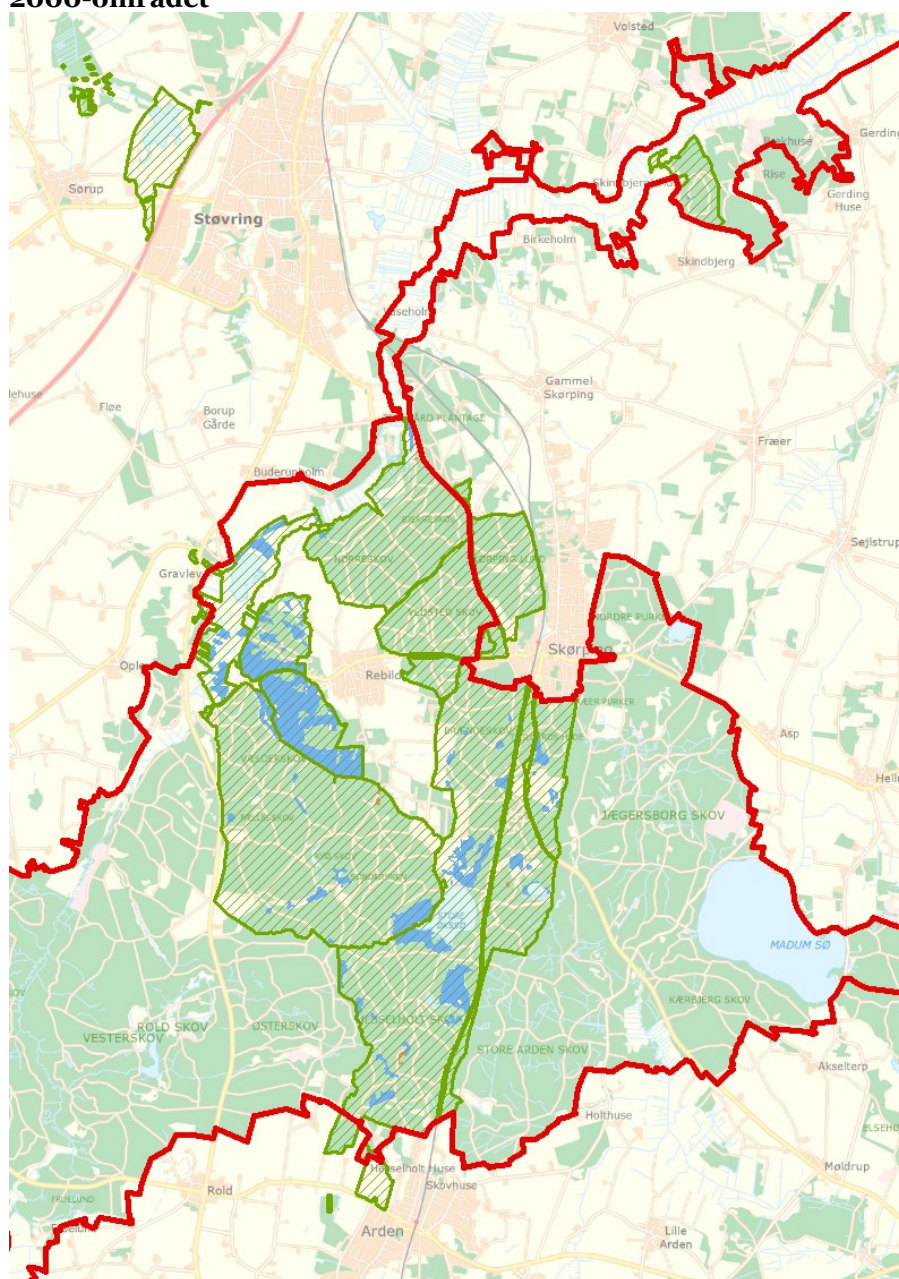
Plejeplanen er opfyldt for området. Med baggrund af de indhentede erfaringer i 1. planperiode vil naturplejen i næste planperiode fortsætte i de samme spor. Der er gennemført specifikke artstiltag for stor vandsalamander og fruesko. Det forventes, at naturplejen i forhold til fruesko fortsætter. I forhold til resten af udpegningsgrundlaget ses der ikke behov for specifikke artstiltag i den næste planperiode.

Konkrete erfaringer

- Afbrænding af hedearaler har efterfølgende i løbet af en 2 – 3 år givet fin fremspiring af ny lyng.
- Erfaringer viser, at der er gode muligheder for at understøtte naturlig hydrologi i naturtyper, og den indsats er blevet mere omfattende end først planlagt.
- Der er anlagt ca. 40 nye småsøer og vandhuller til gavn for stor vandsalamander, og det vurderes, at denne indsats er tilstrækkelig også i forhold til den næste planperiode.
- Det har været positivt at lade geder græsse arealer med et stort tryk af vedplanter. Det er forventningen, at arealet med græsning med geder vil blive udvidet de kommende år.
- Bekæmpelse af pileopvækst på enge har vist sig effektivt, når man starter med at rykke pilebuskene op med rødder og dernæst sætter ind med græsning.
- Det er lykkedes at få det naturmæssige overtag ved at kombinere græsning på enge med periodevis afpudsning af problemarter. Det har indtil nu dog ikke været rentabelt og i øvrigt teknisk vanskeligt at fjerne det afslåede materiale.
- Bekæmpelse af ørnebregner er krævendende og dyrt. I løbet af de sidste 3 – 5 år er der gennemført 2 årlige slån timer af områder med ørnebregner i Rebild Bakker. Det har reduceret væksten fra massive og høje ”ørnebregnekrafter” til nu spredte og lave planter. Bekæmpelsen vil fortsætte i den næste planperiode.
- Opgaven med at udvikle arealer i forhold til udvikling af overdrev er i gang og vil blive videreført i næste planperiode. Der er stor fokus på at udpine arealer for næringsstoffer, og derfor vil årlige høslæt blive taget i anvendelse.
- Bekæmpelse af genvækst og opvækst af specielt birk har vist sig effektivt på to forskellige måder. Ældre genvækst af birk (10 – 15 cm dbh) dør som regel, når de skæres ned én gang i den størrelse. Ung genvækst kræver 2 årlige slån timer, og birkeopvækst vil normalt være døde efter 2 års behandling.
- Skovgræsningsprojekter med både skov- og lysåben natur i store hegn giver nogle udfordringer i forhold til at få græsset de rigtige steder, og den del vil der blive arbejdet videre med i næste planperiode.
- Tilgroning med rødæl udgør i nogle få områder et problem, da de græssende dyr undgår at æde dem. Tilbage er alene naturpleje i form af hyppig slåning og oprykning. Naturplejen kan blive så dyr, at det i nogle tilfælde vil være en mulighed at opgive naturpleje af sådanne delområder og lade elleskov indvandre.

4. Mål og plejetiltag

Figur 3: Oversigt over lysåbne naturtyper og planlagte indsatser i Natura 2000-området

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal
- Lysåbne habitatnaturtyper med planlagt indsats
- Lysåbne habitatnaturtyper uden planlagt indsats

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger. I Natura 2000 planens indsatsprogram er der angivet en række generelle og områdespecifikke retningslinjer. Da de områdespecifikke retningslinjer med nedennævnte undtagelse vurderes ikke at omfatte Naturstyrelsens areal betyder det, at der som udgangspunkt ikke iværksættes nye tiltag. Målsætningerne opfyldes alene ved at eksisterende plejetiltag videreføres.

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Naturstyrelsen vil være særligt opmærksom på arterne fruesko, bred vandkalv, damflagermus og grøn buxbaumia.

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens *mål* for de ovenstående lysåbne naturtyper og arter i denne planperiode. Der kan være flere mål for et givent areal med en naturtype, og det samme kan være tilfældet for en art.

Desuden præsenteres de typer af *plejetiltag*, som Naturstyrelsen vil anvende på baggrund af Naturstyrelsens erfaringer og bedste viden om naturpleje, der blandt andet omtales i det vejledende indsatskatalog for N2000-plejeplanlægning for lysåbne naturtyper, Skov- og Naturstyrelsens Naturplejestrategi (1999), Naturstyrelsens plejebog om 'Græsning og høslæt i naturplejen', Naturstyrelsens plejebogsserie for henholdsvis overdrev, ferske enge, søer, strandenge, hede, mose, små vandhuller samt Naturstyrelsens Naturportal.

På et areal kan der forekomme mere end én slags plejetiltag, ligesom der kan være fastlagt flere tiltag for en art.

Arealtallene i tabellerne udtrykker Naturstyrelsens vurdering af omfanget af de enkelte plejetiltag, der vil blive gennemført i plejeplanens periode. På Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000 findes links til kort med detaljerede oplysninger om mål og indsatser på lokalitetsniveau.

Plejemål og plejetiltag for lysåbne naturtyper

Der vil på de lysåbne naturtyper i dette Natura 2000-område blive foretaget *løbende* pleje, med henblik på opretholdelse af naturtypen i form af henholdsvis græsning på ca. 137 ha heder, enge, overdrev og moser, rydning af opvækst på ca. 100 ha moser, overdrev og heder, brakpudsning på ca. 13 ha fortrinsvis enge og bekæmpelse af problemarter på ca. 34 ha overdrev og heder.

Endvidere er hederne og overdrev, når de naturgivne forhold gør det muligt, underlagt en cyklisk drift med pletvise afbrændinger med års mellemrum. Det forventes, at det afbrændte areal i løbet af planperioden udgør ca. 17 ha.

Der foretages *enkeltstående* indgreb i form af rydning af en bøgebevoksning på ca. 0,5 ha til fordel for udvikling af naturtypen tør hede. Endvidere vil der være rydninger af bevoksninger, der optræder i naturtyper: Ca. 1,2 ha ryddes på en nedbrudt højmoser og ca. 0,7 ha ryddes på et overdrev. Endelig vil der blive opsat nyt hegn på ca. 8,9 ha hede og overdrev.

Tabel e: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)		
Naturtype	Målsætning	Total

Eksisterende habitatnatur	7110	Højmose	Sikring af naturtypen	18,2
			Naturtypebevarende pleje	18,2
	7120	Nedbrudt højmose	Sikring af naturtypen	46,4
			Naturtypebevarende pleje	46,4
	6230	Surt overdrev	Sikring af naturtypen	29,9
			Naturtypebevarende pleje	29,9
	7230	Rigkær	Sikring af naturtypen	13,6
			Naturtypebevarende pleje	13,5
	6410	Tidvis våd eng	Sikring af naturtypen	6,7
			Naturtypebevarende pleje	5,9
	7140	Hængesæk	Sikring af naturtypen	5,3
			Naturtypebevarende pleje	5,3
	4030	Tør hede	Sikring af naturtypen	68,3
			Naturtypebevarende pleje	68,3
	5130	Enekrat	Sikring af naturtypen	4,4
			Naturtypebevarende pleje	4,4
	7220	Kildevæld	Sikring af naturtypen	5,9
			Naturtypebevarende pleje	5,9
	6210	Kalkoverdrev	Sikring af naturtypen	0,5
			Naturtypebevarende pleje	0,5
	9997	Ikke specificeret	Udvikling mod 4030 Tør hede	0,5

Tabel f: Planlagte løbende plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)

				Omfattet af eksisterende planlægning	Total
	Naturtype		Plejetiltag		
Eksisterende habitatnatur	7110	Højmose	Rydning af opvækst	Eksisterende	16,8
			Græsning	Eksisterende	1,5
	7120	Nedbrudt højmose	Rydning af opvækst	Eksisterende	44,0
			Græsning	Eksisterende	30,2
	6230	Surt overdrev	Rydning af opvækst	Eksisterende	9,5
			Græsning	Eksisterende	24,8
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	2,4
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,9
			Slæt - d.v.s. med fjernelse af det afslåede	Eksisterende	0,3

			Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	11,1
			Afbrænding	Eksisterende	3,5
	7230	Rigkær	Rydning af opvækst	Eksisterende	0,1
			Græsning	Eksisterende	11,4
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	7,1
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,0
	6410	Tidvis våd eng	Rydning af opvækst	Eksisterende	2,5
			Græsning	Eksisterende	4,3
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	3,7
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,8
			Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	0,6
	7140	Hængesæk	Rydning af opvækst	Eksisterende	4,7
			Græsning	Eksisterende	1,1
	4030	Tør hede	Rydning af opvækst	Eksisterende	22,2
			Græsning	Eksisterende	68,0
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,1
			Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	22,2
			Afbrænding	Eksisterende	13,1
	5130	Enekrat	Græsning	Eksisterende	4,4
	7220	Kildevæld	Rydning af opvækst	Eksisterende	0,0
			Græsning	Eksisterende	2,8
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	0,6
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,1
			Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	0,4
	6210	Kalkoverdrev	Græsning	Eksisterende	0,5

I tabel f er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Tabel g: Planlagte enkeltstående plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper**Areal omfattet af indsatsen (ha)**

			Omfattet af eksisterende planlægning	
	Naturtype	Plejetiltag	Total	
Eksisterende habitatnatur	7120 Nedbrudt højmose	Rydning af bevoksning	Eksisterende	1,2
		Hegning	Eksisterende	2,4
	6230 Surt overdrev	Rydning af bevoksning	Eksisterende	0,7
		Hegning	Eksisterende	4,3
		Hegning	Eksisterende	0,1
	4030 Tør hede	Hegning	Eksisterende	0,9
	7220 Kildevæld	Hegning	Eksisterende	0,2
	9997 Ikke specificeret	Rydning af bevoksning	Eksisterende	0,5

I tabel g er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Plejemål og plejetiltag for arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af plejetiltagene for naturtyperne i de områder som arten er eller potentielt kan blive tilknyttet. Disse plejetiltag fremgår af tabel f og g.

Af hensyn til arten fruesko gennemføres specifikke artsplejetiltag.

Naturstyrelsen planlægger ikke yderligere indsats for arter end de plejetiltag, der er oplyst under plejeplanerne for de lysåbne naturtyper.

En mere detaljeret beskrivelse af specifikke artsplejetiltag fremgår af Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000.

Tabel h: Mål for arter

Målsatte arter (antal)			
Art	Navn	Målsætning	Total
1902	Fruesko	Sikring af artens levested	1

Tabel i: Specifikke artsplejetiltag

Indsatser for arter (antal)			
Art	Navn	Indsatstype	Total
1902	Fruesco	Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	1
		Græsning	1

Ændring af naturtype

Nogle af Natura 2000-områdets arealer uden habitatnatur skal udvikle sig til naturtyper på sigt, og udvalgte arealer med eksisterende naturtyper skal blive til andre naturtyper end dem, der forekommer i dag. Tabellerne j og k viser, hvad periodens indsats forventes at betyde for de enkelte naturtypers udvikling på lang sigt.

Tabel j: Planlagte udvidelser af naturtyper

Udvidelse af naturtyper (ha)	
Målsætning	Total
Udvikling mod 4030 Tør hede	0,5

Tabel k: Planlagte konverteringer til anden naturtype

Konvertering af naturtyper (ha)		
	Naturtype	Total
9910	Bøg på mor uden kristtorn	0,5

For naturtypen tør hede er der på sigt samlet tale om en nettoforøgelse på ca. 0,5 ha.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at naturtyper og arter på sigt kan opnå en gunstig bevaringsstatus:

- For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til tilstandsklasse I eller II er målsætningen, at udviklingen i deres areal og tilstand er stabil eller i fremgang.
- For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til tilstandsklasse III-V er målsætningen, at udviklingen i deres tilstand er i fremgang, således at der på sigt opnås tilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- For naturtyper uden tilstandsvurderingssystem er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af naturtyperne stabiliseres eller øges.
- For arter uden tilstandsvurderingssystem og for deres levesteder er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for de udpegede arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.
- Natura 2000-området bidrager til at sikre eller genoprette levesteder for en levedygtig bestand af de udpegede arter på nationalt og/eller internationalt niveau. Tilstanden og det samlede areal af levestederne for arterne isflugl, sortspætte, hvepsevåge, hedelærke og rødrygget tornskade som ynglefugle sikres eller øges, således at der er tilstrækkeligt med egnede ynglesteder for arterne i området.

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N18 Rold Skov, Lindenberg Ådal og Madum Sø

Den statsejede del af Natura 2000 området udgøres bl.a. af de store åbne naturområder Graulev Ådal og Rebild Bakker, ligesom flere store kilder og Store Økssø også indgår i det statslige areal. Store Økssø er omgivet af skov og tidligere højmoser, der gennem naturgenopretning søges genskabt. Mange små moser ligger spredt i området og er ligeledes under genopretning. I Bjergeskoven fandt man i 1884 orkideen Fruesko for første gang i Danmark, og her findes den meget sjældne orkide stadig.

Tabel I: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	naturtype	Total
6210	Kalkoverdrev	0,5
7230	Rigkær	13,6
7120	Nedbrudt højmose	46,4
6230	Surt overdrev	29,9
7140	Hængesæk	5,3
7110	Højmose	18,2
6410	Tidvis våd eng	6,7
4030	Tør hede	68,3
5130	Enekrat	4,4
7220	Kildevæld	5,9
Hovedtotal		199,2

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger. I Natura 2000 planens indsatsprogram er der angivet en række generelle og områdespecifikke retningslinjer. Da de områdespecifikke retningslinjer med nedennævnte undtagelse vurderes ikke at omfatte Naturstyrelsens areal betyder det, at der som udgangspunkt ikke iværksættes nye tiltag. Målsætningerne opfyldes alene ved at eksisterende plejetiltag videreføres.

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Naturstyrelsen vil være særligt opmærksom på arterne fruesko, bred vandkalv, bred vandkalv, damflagermus og grøn buxbaumia.

Indsats for de lysåbne naturtyper

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i 2 typer tabeller:

- Lysåbne naturtyper
- Planlagte udvidelser af naturtyperne

Tabel II: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	7110	Højmose	Sikring af naturtypen	18,2
			Naturtypebevarende pleje	18,2
	7120	Nedbrudt højmose	Sikring af naturtypen	46,4
			Naturtypebevarende pleje	46,4
	6230	Surt overdrev	Sikring af naturtypen	29,9
			Naturtypebevarende pleje	29,9
	7230	Rigkær	Sikring af naturtypen	13,6
			Naturtypebevarende pleje	13,5
	6410	Tidvis våd eng	Sikring af naturtypen	6,7
			Naturtypebevarende pleje	5,9
	7140	Hængesæk	Sikring af naturtypen	5,3
			Naturtypebevarende pleje	5,3
	4030	Tør hede	Sikring af naturtypen	68,3
			Naturtypebevarende pleje	68,3
	5130	Enekrat	Sikring af naturtypen	4,4
			Naturtypebevarende pleje	4,4
	7220	Kildevæld	Sikring af naturtypen	5,9
			Naturtypebevarende pleje	5,9
	6210	Kalkoverdrev	Sikring af naturtypen	0,5
			Naturtypebevarende pleje	0,5
	9997	Ikke specificeret	Udvikling mod 4030 Tør hede	0,5

Tabel III: Planlagte løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)					
		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	7110	Højmose	Rydning af opvækst	Eksisterende	16,8
			Græsning	Eksisterende	1,5
	7120	Nedbrudt højmose	Rydning af opvækst	Eksisterende	44,0

			Græsning	Eksisterende	30,2
	6230	Surt overdrev	Rydning af opvækst	Eksisterende	9,5
			Græsning	Eksisterende	24,8
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	2,4
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,9
			Slæt - d.v.s. med fjernelse af det afslåede	Eksisterende	0,3
			Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	11,1
			Afbrænding	Eksisterende	3,5
	7230	Rigkær	Rydning af opvækst	Eksisterende	0,1
			Græsning	Eksisterende	11,4
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	7,1
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,0
	6410	Tidvis våd eng	Rydning af opvækst	Eksisterende	2,5
			Græsning	Eksisterende	4,3
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	3,7
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,8
			Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	0,6
	7140	Hængesæk	Rydning af opvækst	Eksisterende	4,7
			Græsning	Eksisterende	1,1
	4030	Tør hede	Rydning af opvækst	Eksisterende	22,2
			Græsning	Eksisterende	68,0
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,1
			Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	22,2
			Afbrænding	Eksisterende	13,1
	5130	Enekrat	Græsning	Eksisterende	4,4
	7220	Kildevæld	Rydning af opvækst	Eksisterende	0,0
			Græsning	Eksisterende	2,8
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	0,6
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,1

			Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	0,4
	6210	Kalkoverdrev	Græsning	Eksisterende	0,5

Tabel IV: Planlagte enkeltstående plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)

			Omfattet af eksisterende planlægning		Total
	Naturtype	Plejetiltag			
Eksisterende habitatnatur	7120	Nedbrudt højmosse	Rydning af bevoksning	Eksisterende	1,2
			Hegning	Eksisterende	2,4
	6230	Surt overdrev	Rydning af bevoksning	Eksisterende	0,7
			Hegning	Eksisterende	4,3
			Hegning	Eksisterende	0,1
	4030	Tør hede	Hegning	Eksisterende	0,9
	7220	Kildevæld	Hegning	Eksisterende	0,2
	9997	Ikke specificeret	Rydning af bevoksning	Eksisterende	0,5

I tabel III og IV er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Tabel V: Planlagte udvidelser af naturtyper

Udvidelse af naturtyper (ha)	
Målsætning	Total
Udvikling mod 4030 Tør hede	0,5

Tabel VI: Planlagte konverteringer af naturtyper

Konvertering af naturtyper (ha)	
Naturtype	Total
9910 Bøg på mor uden kristtorn	0,5

Særlig indsats for arter

Plejen af områdets lysåbne naturtyper vil samtidig tilgodese en række arter på udpegningsgrundlaget. Herudover planlægger Naturstyrelsen en særlig indsats for orkideen fruesko, som fremgår af tabel V.

Tabel VII: Mål for arter

Målsatte arter (antal)			
Art	Navn	Målsætning	Total
1902	Fruesko	Sikring af artens levested	1

Tabel VIII: Planlagte artsplejetiltag for arter *udover* plejetiltagene for de lysåbne naturtyper

Indsatser for arter (antal)			
Art	Navn	Indsatsstype	Total
1902	Fruesko	Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	1
		Græsning	1

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at naturtyper og arter skal på sigt kan opnå en gunstig bevaringsstatus:

- For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til tilstandsklasse I eller II er målsætningen, at udviklingen i deres areal og tilstand er stabil eller i fremgang.
- For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til tilstandsklasse III-V er målsætningen, at udviklingen i deres tilstand er i fremgang, således at der på sigt opnås tilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- For naturtyper uden tilstandsvurderingssystem er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af naturtyperne stabiliseres eller øges.
- For arter uden tilstandsvurderingssystem og for deres levesteder er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for de udpegede arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.
- Natura 2000-området bidrager til at sikre eller genoprette levesteder for en levedygtig bestand af de udpegede arter på nationalt og/eller internationalt niveau. Tilstanden og det samlede areal af levestederne for arterne isfugl, sortspætte, hvepsevåge, hedelærke og rødrygget tornskade som ynglefugle sikres eller øges, således at der er tilstrækkeligt med egnede ynglesteder for arterne i området.

**Miljø- og
Fødevareministeriet**
Naturstyrelsen

Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl

www.nst.dk